

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 608/2022-33

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Straku (sudca spravodajca) a sudcov Roberta Šorla a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného advokátskou kanceláriou IKRÉNYI & REHÁK, s. r. o., Šoltésovej 2, Bratislava, proti postupu Okresného súdu Banská Bystrica v konaní sp. zn. 37Em/9/2020 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Banská Bystrica v konaní sp. zn. 37Em/9/2020 **boli porušené** základné práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2, ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2, rodičovskú výchovu a starostlivosť podľa čl. 41 ods. 1 a 4 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 a rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 8 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresnému súdu Banská Bystrica **p r i k a z u j e** v konaní sp. zn. 37Em/9/2020 konať bez zbytočných prietahov.
3. Sťažovateľovi **p r i z n á v a** finančné zadosťučinenie **1 500 eur**, ktoré mu **j e** Okresný súd Banská Bystrica **p o v i n n ý** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Okresný súd Banská Bystrica **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **492,31 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Ústavný súd uznesením č. k. III. ÚS 608/2022 z 27. októbra 2022 prijal ústavnú sťažnosť sťažovateľa na ďalšie konanie v časti, v ktorej sa domáhal vyslovenia porušenia svojich základných práv na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2, ochranu rodiny a rodičovskú starostlivosť o výchovu maloletého dieťaťa podľa čl. 41 ods. 1 a 4, prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práv na rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 8 a prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“). V časti, v ktorej sa sťažovateľ domáhal vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavnú sťažnosť odmietol podľa čl. 56 ods. 2 písm. g) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákona o ústavnom súde“) pre jej zjavnú neopodstatnenosť. Sťažovateľ tiež navrhol prikázať okresnému súdu vo veci konať, priznať finančné zadost'učinenie 4 000 eur a náhradu trov konania.

2. Z obsahu ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľ je otcom maloletého syna [REDAKOVANÉ]. Sťažovateľ spolu s matkou maloletého syna žili v spoločnej domácnosti mimo manželského zväzku. Keď mal maloletý syn cca dva roky, ukončili spoločnú domácnosť (19. júna 2020). Od uvedeného momentu mu matka podľa sťažovateľa bráni v starostlivosti o maloletého syna, ako aj v styku s ním. Sťažovateľ sa preto návrhom podaným na Okresnom súde Banská Bystrica domáhal nariadenia striedavej osobnej starostlivosti. Základné konanie je vedené pod sp. zn. 32P/168/2020. Okresný súd uznesením č. k. 32P/168/2020 z 15. júla 2020 upravil styk sťažovateľa s maloletým synom v bežných dňoch na každý párnny týždeň od piatku 16.00 h do nedele 18.00 h a počas letných dní roku 2020 od 16. augusta 2020 do 23. augusta 2020 (ďalej len „uznesenie okresného súdu 1“).

3. Z dôvodu nerešpektovania uznesenia okresného súdu 1 matkou maloletého syna sa sťažovateľ návrhom z 18. augusta 2020 domáhal nariadenia výkonu rozhodnutia. Konanie je vedené pod sp. zn. 37Em/9/2020 (ďalej len „namietané konanie“).

4. Okresný súd uznesením č. k. 32P/168/2020 z 1. júla 2021 rozšíril styk sťažovateľa s maloletým synom, a to od stredy do nedele každý párnny týždeň a určil letný styk na 12 dní v júli a 12 dní v auguste 2021 (ďalej len „uznesenie okresného súdu 2“). Sťažovateľ podal urgentnú žiadosť o výkon rozhodnutia 16. augusta 2021. Okresný súd uznesením č. k. 37Em/9/2020 z 23. augusta 2021 nariadil výkon rozhodnutia – uznesenia okresného súdu 2.

5. Okresný súd matke maloletého syna adresoval výzvu na dobrovoľné rešpektovanie uznesenia okresného súdu 2. Matka podľa sťažovateľa výzvu okresného súdu nerešpektovala a styk s maloletým synom mu neumožnila.

6. Krajský súd v Banskej Bystrici uznesením č. k. 11CoP/37/2021 z 27. augusta 2021 čiastočne zmenil uznesenie okresného súdu 2, pričom krajský súd opätovne zúžil pravidelný styk sťažovateľa s maloletým synom. Na základe nálezu ústavného súdu č. k. II. ÚS 583/2021 z 30. marca 2022 bolo uznesenie krajského súdu zrušené. Krajský súd následne uznesením č. k. 11CoP/17/2022 z 31. mája 2022 obnovil úpravu styku sťažovateľa s maloletým synom podľa uznesenia okresného súdu 2, pričom súčasne upravil styk sťažovateľa s maloletým synom počas letného obdobia 2022 od 18. júla do 31. júla a od 15. augusta do 28. augusta do 16.00 h (ďalej len „uznesenie krajského súdu“).

7. Okresný súd v namietanom konaní nariadil pojednávanie na 8. jún 2022. Matka maloletého žiadala o odročenie tohto termínu z dôvodu jej nepriaznivého zdravotného stavu, čo však okresný súd neakceptoval. Matka maloletého sa pojednávania nezúčastnila a prostredníctvom právneho zástupcu vzniesla námietku zaujatosti z dôvodu procesného postupu okresného súdu. Okresný súd odročil pojednávanie a predložil vec krajskému súdu. Krajský súd vec vrátil okresnému súdu bez rozhodnutia (námietka pre postup v konaní) s poukazom na § 53 ods. 3 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“).

8. Sťažovateľ žiadal 22. júna 2022 nariadenie nového termínu pojednávania, poukazujúc na dôvodný predpoklad, že matka maloletého syna bude opätovne mariť jeho styk s maloletým synom počas letného obdobia 2022. Túto žiadosť urgoval podaním zo 6. júla 2022. Okresný súd pojednávanie vo veci nenariadil.

9. Následne počas letného obdobia 2022 malo dôjsť zo strany matky maloletého syna k nenapĺňaniu styku z dôvodu nepriaznivého zdravotného stavu maloletého syna. Sťažovateľ opakovane žiadal okresný súd o zabezpečenie výkonu rozhodnutia s návrhom na urgentné overenie zdravotného stavu maloletého syna. Okresný súd písomne vyzval lekára z pohotovosti s cieľom zistenia zdravotného stavu maloletého syna, či ide o stav vylučujúci jeho odovzdanie. Sťažovateľ opakovane no neúspešne žiadal nariadenie termínu pojednávania vo veci výkonu rozhodnutia.

10. Sťažovateľ namieta, že je neprijateľné, aby po viac ako dvoch rokoch trvajúceho konania o výkon neodkladného opatrenia okresný súd vydal jedno uznesenie o nariadení výkonu rozhodnutia a výzvu, ktorú však matka maloletého syna nerešpektovala. Poukazuje na opakované marenie styku zo strany matky maloletého syna a márne urgencyie okresného súdu.

II.

Vyjadrenie okresného súdu a replika sťažovateľa

II.1. Vyjadrenie okresného súdu:

11. Okresný súd vo vyjadrení ozrejmil, že zákonná sudkyňa v konaní postupuje podľa príslušných procesnoprávných, ako aj hmotnoprávných zákonných ustanovení a predovšetkým v záujme maloletého dieťaťa s prihliadnutím na špecifiká a osobitosti tohto prípadu. Zákonná sudkyňa ďalej tvrdí, že medzi rodičmi maloletého syna je konfliktný a deštruktívny vzťah, ktorý vytvára negatívny potenciál pre posilňovanie úzkostných prejavov maloletého syna, čo bolo preukázané aj znalcom v znaleckom posudku v rámci základného konania (32P/168/2020). Okrem iného uviedla, že v namietanom konaní súd skúma zdravotný stav maloletého syna, preto je toho názoru, že náležité zistenie skutkového stavu nemožno hodnotiť ako zbytočné prieťahy v konaní. Zákonná sudkyňa poznamenala, že rodičia maloletého syna absolvovali poradensko-psychologický proces,

preto aj z tohto dôvodu sa nejavilo súdu vhodné pristúpiť k realizácii najprísnejšieho opatrenia, a to odňatia maloletého syna z osobnej starostlivosti matky. Súd v konaní nariadil pojednávanie 7. júna 2022 pre účely usmernenia rodičov a zmierlivé vyriešenie sporu, na ktoré sa matka maloletého syna nedostavila. Zákonná sudkyňa ďalej uviedla, že poučila sťažovateľa, aby sa domáhal náhradného termínu v prípade nemožnosti realizácie jeho styku s maloletým synom v základnom konaní. Z uvedených dôvodov považuje súd ústavnú sťažnosť sťažovateľa za nedôvodnú.

II.2. Replika sťažovateľa:

12. Sťažovateľ nesúhlasí s tvrdeniami okresného súdu a okresnému súdu vytýka, že zavádzajúco zmiešal úkony a skutočnosti z konania vo veci samej (ktorú prejednáva iná sudkyňa v inom konaní) s úkonmi a skutočnosťami z namietaného konania (o nariadenie výkonu rozhodnutia). Sťažovateľ je toho názoru, že okresný súd sa tým snažil navodiť dojem veľkého rozsahu aktivity a jeho vytáženosti v tomto konaní. Sťažovateľ namieta, že po viac ako roku od podania návrhu o nariadenie výkonu rozhodnutia súd zaslal matke maloletého syna jedinú výzvu s upozornením na rešpektovanie neodkladného opatrenia. Sťažovateľ nežiada okresný súd, aby „hneď“ nariadil výkon rozhodnutia na realizáciu styku maloletého syna, ale vyčíta súdu, že v konaní nepostupuje efektívne, pretože matka maloletého syna systematicky marí styk. Ďalej namieta, že súd vo vyjadrení uvádza, že okrem odňatia maloletého syna matke môže okresný súd uplatniť menej invazívne postupy, ako napríklad vyzvať matku maloletého syna na dobrovoľné plnenie, nariadiť odborné poradenstvo, uložiť pokutu, odňať rodičovský príspevok a prídavok na dieťa, avšak okresný súd žiadnu z uvedených možností neaplikoval. Sťažovateľ je toho názoru, že aj v čase bežnej choroby maloletého syna má právo a zároveň aj povinnosť sa o maloletého syna starať, a tiež že bežná choroba maloletého syna nie je dôvodom na neumožnenie styku (uznesenie Krajského súdu v Banskej Bystrici č. k. 11CoP/38/2022 zo 16. novembra 2022).

III.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

III.1. K namietanému porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru:

13. Sťažovateľ namieta, že postupom okresného súdu došlo k porušeniu jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

14. Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy: *„Každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietahov a v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom. Verejnosť možno vylúčiť len v prípadoch ustanovených zákonom.“* Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru: *„Každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu.“*

15. Ústavný súd si pri výklade „práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov“ garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o „právo na prejednanie veci v primeranej lehote“. V obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (IV. ÚS 195/07, III. ÚS 233/2022), čo umožňuje preskúmať ich namietané porušenie spoločne.

16. Výkon rozhodnutia o výchove maloletých detí podľa § 370 Civilného mimosporového poriadku (ďalej len „CMP“) a nasl. predstavuje nútené vymożenie povinnosti uloženej súdnym rozhodnutím. Podmienkou núteného výkonu je okrem existencie vykonateľného rozhodnutia a návrhu oprávnenej osoby, prípadne uznesenia súdu o začatí konania, aj dobrovoľné nesplnenie povinnosti uloženej súdnym rozhodnutím. V danom prípade sa sťažovateľ domáhal realizácie svojho práva na styk s maloletým synom. Ustanovenia CMP upravujú jednotlivé právne nástroje, ktoré majú viesť k dobrovoľnému plneniu rozhodnutia, prípadne k podrobeniu sa rozhodnutiu, napr. výzva na dobrovoľné plnenie, upozornenie a nariadenie pojednávania (§ 379 ods. 1 a nasl. CMP), ukládanie pokuty (§ 382 ods. 1 CMP), výzva na zastavenie príslušných dávok (§ 383 ods. 1 CMP), pričom tiež upravuje odňatie dieťaťa (§ 386 ods. 1 a nasl. CMP) ako priamy spôsob výkonu rozhodnutia o výchove maloletých detí. Postup súdu v konaní o výkon rozhodnutia o výchove maloletých detí je závislý od konkrétnych okolností prípadu. Taktiež je potrebné uviesť, že realizácia rozhodnutia o výchove maloletých detí bude od určitého veku dieťaťa takmer vždy závislá nielen od vôle rodičov, ale aj maloletého syna. V týchto prípadoch tak súd len vytvára, prípadne zabezpečuje vhodné predpoklady na realizáciu rozhodnutia (IV. ÚS 452/2013, III. ÚS 410/2022).

17. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. K odstráneniu tohto stavu dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04). Porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov sa skúma s ohľadom na okolnosti prípadu z pohľadu (i) právnej a faktickej zložitosti veci, (ii) správania účastníka a (iii) postupu súdu (I. ÚS 41/02). Okrem toho sa prihliada aj na význam sporu pre účastníkov (II. ÚS 32/02, obdobne rozsudok ESLP zo 16. 12. 2003 vo veci Záborský a Šmáriková proti Slovenskej republike, sťažnosť č. 58172/00). Základnou povinnosťou súdu a sudcu je zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie. Táto povinnosť vo veciach maloletých vyplýva z CMP, najmä z čl. 5 ods. 2 a čl. 12.

18. Ústavný súd pri posudzovaní označeného kritéria prihliadal aj na povahu konania dotýkajúceho sa ochrany záujmov maloletých detí a ich osobného statusu, ktoré si vo všeobecnosti vyžadujú postup súdu s osobitnou starostlivosťou (II. ÚS 33/99, I. ÚS 53/02) i promptnosťou vykonávania procesných úkonov. Mimoriadny význam v konaní o výkon rozhodnutia o výchove maloletých má plynutie času, čo kladie osobitnú požiadavku na rýchlosť a plynulosť konania súdu (rozsudok ESLP z 27. 6. 2000 vo veciach Nuutinen proti Fínsku, bod 110, rozsudok ESLP z 23. 9. 1994 vo veci Hokkanen proti Fínsku, bod 72, rozsudok ESLP z 29. 6. 2004 vo veci Voleský proti Českej republike, bod 106, rozsudok ESLP z 9. 1. 2007 vo veci Kříž proti Českej republike, bod 74, rozsudok ESLP z 9. 4. 2009 vo veci Hub proti Nemecku, bod 48).

19. Typ konania spočívajúci vo vynútení splnenia súdneho rozhodnutia tvorí štandardnú a pomerne početnú súčasť rozhodovacej činnosti súdov. Povaha takéhoto konania si vyžaduje citlivý prístup orgánov verejnej moci. Pri tomto druhu konania je potrebné uznať vyšší stupeň náročnosti, a to z dôvodu potreby dokazovania týkajúceho sa otázky dodržiavania povinností vyplývajúcich zo súdneho rozhodnutia o úprave styku. Úlohou okresného súdu je skúmať, či sa matka podrobuje rozhodnutiu, o výkon ktorého ide, a či prípade existujú ospravedlniteľné dôvody, pre ktoré sa matka rozhodnutiu nemôže podrobovať. Ústavný súd vyššiu mieru skutkovej zložitosti bádala v narušenom vzťahu rodičov maloletého syna a tiež skutočnosti, že vo veci došlo niekoľkokrát k zmene exekučného titulu z dôvodu viacerých návrhov na nariadenie neodkladného opatrenia o úprave styku otca s maloletým synom, ktoré podávali obaja rodičia v základnom konaní (32P/168/2020).

20. Predmet konania má mimoriadny význam pre sťažovateľa, pretože jeho výsledok má podstatný vplyv na možnosť riadneho výkonu rodičovských práv a povinností, ako aj na užívanie práva na rešpektovanie rodinného života sťažovateľa. Sťažovateľ dosiaľ nemal plnohodnotný kontakt s maloletým synom v zmysle platných rozhodnutí a neodkladných opatrení. Povaha tohto konania preto podmieňovala prísnejšie hodnotenie jeho priebehu ústavným súdom.

21. V správaní sťažovateľa ústavný súd nezistil také skutočnosti, ktoré by prispeli k celkovej dĺžke konania. Sťažovateľ v priebehu konania využíva dostupné procesné úkony, ktoré mu nemôžu byť vyčítané (obdobne III. ÚS 345/2022, ako aj rozsudok EŠLP z 23. 4. 1987 vo veci Erkner a Hofauer proti Rakúsku). Ústavný súd nemohol prehliadať argumentáciu súdu zacielenú na animozitný vzťah medzi rodičmi maloletého syna, ktorí opakovane zahlcujú súdy návrhmi na nariadenie neodkladného opatrenia. Skutočnosť, že rodičia maloletého syna nespolupracujú, nezbavuje vnútroštátne orgány povinnosti prijať všetky nevyhnutné a vhodné opatrenia na to, aby boli udržané rodinné putá (napr. rozsudok EŠLP z 18. 7. 2006 vo veci Reslová proti Českej republike, ods. 56).

22. Ústavný súd napokon hodnotil samotný postup okresného súdu v namietanom konaní. Vychádzal pritom zo svojej konštantnej judikatúry, podľa ktorej zbytočné prietahy v konaní môžu byť zapríčinené nielen samotnou nečinnosťou všeobecného súdu, ale aj jeho neefektívnou činnosťou, teda takým konaním, ktoré nevedie efektívne k odstráneniu právnej neistoty účastníkov konania (II. ÚS 32/03, IV. ÚS 267/04, IV. ÚS 182/08). Ústavný súd posudzoval obdobie od podania návrhu sťažovateľa na nariadenie výkonu rozhodnutia (18. augusta 2020), teda viac ako dva roky a dva mesiace. Z chronológie úkonov vyplýva, že okresný súd po podaní návrhu vyzval matku maloletého syna na vyjadrenie a zároveň na rešpektovanie súdneho rozhodnutia spolu s poučením (8. septembra 2020). Na žiadosť súdu sa k návrhu vyjadril aj pediater maloletého syna, ktorý vo vyjadrení z 8. októbra 2020 uviedol, že zdravotný stav maloletého si vyžadoval zmenu termínu styku so sťažovateľom. Ďalej súd zisťoval, či sa styk po podaní návrhu plne realizuje. Podľa vyjadrení matky sa styk s maloletým synom realizuje a podľa vyjadrenia sťažovateľa sa styk maloletého syna nerealizoval v čase od 16. augusta do 19. augusta 2020 a od 15. augusta do 27. augusta 2021. Okresný súd uznesením z 23. augusta 2021 nariadil výkon rozhodnutia. Aj napriek nariadenému výkonu rozhodnutia sťažovateľovi nebol umožnený styk od 31. decembra do 2. januára 2022, 5. januára 2022 od 4. mája do 6. mája 2022, od 18. mája do 20. mája 2022 a od 1. júna do 3. júna 2022. Matka maloletého syna sťažovateľovi neumožnila styk nahradiť. Súd v namietanom konaní nariadil termín pojednávania 7. júna 2022, na ktorý sa matka maloletého syna nedostavila. Takmer dvojročné obdobie nečinnosti a nevybavenia veci s povahou starostlivosti súdu o maloleté dieťa je ústavne neudržateľné.

23. Ústavný súd považoval z ústavnej sťažnosti a jej príloh za preukázané, že pomery medzi rodičmi a maloletým synom boli počas konania upravené niekoľkými neodkladnými opatreniami na návrhy oboch rodičov. Súd tak uznáva, že vnútroštátne orgány nie sú všemohúce, spravidla keď sa stretávajú s rodičmi, ktorí nie sú schopní prekonať svoju nevraživosť a nedbajú na záujmy vlastného dieťaťa (rozsudok z 18. 7. 2006 vo veci Pedovič proti Českej republike, č. 27145/03, § 115). Ústavný súd v postupe okresného súdu zaznamenal nečinnosť a neefektívnu činnosť pri posudzovaní namietaného konania (nariadenie výkonu uznesenia okresného súdu), pretože bez náležitého vysvetlenia nevyužil vhodné opatrenia, ktoré mu CMP v namietanom konaní umožňuje aplikovať. Stav namietaného konania nemožno považovať za zlučiteľný so základným právom sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a jeho právom podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

III.2. K namietanému porušeniu základného práva podľa čl. 19 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 8 dohovoru:

24. Podľa čl. 19 ods. 2 ústavy: *„Každý má právo na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života.“* Podľa čl. 8 ods. 1 dohovoru: *„Každý má právo na rešpektovanie svojho súkromného a rodinného života, obydlia a korešpondencie.“*

25. Práva rodičov k deťom spadajú pod pojem rodinný život. Ústavný súd však v týchto sporoch zdôrazňuje, že vždy treba vziať do úvahy najlepší záujem dieťaťa, ktorý môže prevážiť záujem rodičov. Spravidla nemá rodič právo na prijatie opatrení, ktoré by ohrozilo zdravie alebo vývoj dieťaťa (rozsudok veľkého senátu z 8. 7. 2003 vo veci Sahin proti Nemecku, sťažnosť č. 30943/96, § 66).

26. Ústava pojem „súkromný a rodinný život“ bližšie nedefinuje. Keďže základné práva a slobody podľa ústavy je potrebné vykladať a uplatňovať v zmysle a duchu medzinárodných zmlúv o ľudských právach a základných slobodách (PL. ÚS 5/93, PL. ÚS 15/98), ústavný súd pri vymedzení obsahu uvedených pojmov prihliadal aj na príslušnú judikatúru ESĽP týkajúcu sa predovšetkým čl. 8 dohovoru, ktorého porušenie postupom okresného súdu v namietanom konaní sťažovateľ taktiež namieta.

27. Spolužitie rodičov a detí je základným prvkom rodinného života (rozsudok ESĽP z 9. 6. 1998 vo veci Bronda proti Taliansku, rozsudok, č. 22430/93, bod 51) a ESĽP posudzuje existenciu rodiny ako otázku faktickú, záležiacu „na skutočnej existencii blízkych osobných väzieb v praxi“ (K. a T. proti Fínsku, č. 25702/94, bod 150). Ústavný súd vo svojej doterajšej judikatúre už vyslovil právny názor, podľa ktorého nesplnenie pozitívneho záväzku štátu a jeho orgánov vrátane všeobecných súdov zabezpečiť, resp. poskytnúť účinnú ochranu práv a slobôd jednotlivcov v primeranej lehote, možno považovať za neoprávnený zásah do rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 ústavy vtedy, ak je nepochybné, že v dôsledku nedostatku existencie meritórneho rozhodnutia sa zhoršuje postavenie dotknutého rodiča v tom zmysle, že rozvíjanie, resp. obnova vzťahu s jeho dieťaťom je v súvislosti s uplynutím času podstatne sťažená (III. ÚS 351/2014, tiež II. ÚS 566/2016).

28. V okolnostiach prípadu ústavný súd konštatuje, že vzhľadom na mieru ústavnej neakceptovateľnosti označeného postupu okresného súdu došlo v priamej príčinnej súvislosti s porušením základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru aj k neoprávnenému zásahu do jeho základného práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 ústavy, resp. podľa čl. 8 dohovoru. V dôsledku neefektívneho postupu okresného súdu v napadnutom konaní napriek existencii právoplatného súdneho rozhodnutia o úprave styku otca s maloletým synom k styku dlhodobo nedochádza, otec teda reálne nemá v tomto smere možnosť výkonu jeho rodičovských práv a povinností. Aj postavenie maloletého syna sa plynutím času zhoršuje, a tak dochádza k stagnácii vývoja jeho vzťahu k otcovi.

Vychádzajúc zo záverov uvedených v tomto náleze, ústavný súd konštatuje, že vzhľadom na mieru ústavnej neakceptovateľnosti označeného postupu okresného súdu došlo v dôsledku neefektívneho postupu okresného súdu v namietanom konaní v priamej príčinnej súvislosti s porušením základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru aj k neoprávnenému zásahu do jeho základného práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 ústavy, resp. práva podľa čl. 8 ods. dohovoru.

III.3. K namietanému porušeniu základného práva na rodičovskú výchovu a starostlivosť podľa čl. 41 ods. 1 a 4 ústavy:

29. Podľa čl. 41 ods. 1 ústavy: *„Manželstvo je jedinečný zväzok medzi mužom a ženou. Slovenská republika manželstvo všestranne chráni a napomáha jeho dobru. Manželstvo, rodičovstvo a rodina sú pod ochranou zákona. Zaručuje sa osobitná ochrana detí a mladistvých.“* Podľa čl. 41 ods. 2 ústavy: *„Starostlivosť o deti a ich výchova je právom rodičov; deti majú právo na rodičovskú výchovu a starostlivosť. Práva rodičov možno obmedziť a maloleté deti možno od rodičov odlúčiť proti vôli rodičov len rozhodnutím súdu na základe zákona.“*

30. Domáhať sa ochrany základných práv podľa čl. 41 ods. 1 až 5 ústavy je možné len v medziach zákona, ktorý tieto ustanovenia vykonáva (čl. 51 ods. 1 ústavy). Konanie o výkon rozhodnutia podľa CMP je osobitným druhom vykonávacieho konania smerujúceho k dosiahnutiu účelu základného konania, pri ktorom vystupuje popri ochrane rodičovských práv do popredia najlepší záujem dieťaťa.

31. V namietanom konaní mal byť posudzovaný styk otca s maloletým synom, ktorý bol zverený do osobnej starostlivosti matky. Teda výkon rodičovských práv otca k maloletému synovi, s ktorým je spojená možnosť jeho výchovného pôsobenia, vytvárania, resp. upevňovania citovej väzby. Je nepochybné, že faktické nedodržiavanie režimu súdom formálne upravených rodičovských práv môže u ukrátenej strany viesť k porušeniu rodičovských práv v úrovni zákonnej a v prípadoch zásahu do samotnej podstaty práv aj v rovine ústavnej.

32. Zistenie zbytočných prietáhov v konaní o výkon rozhodnutia svedčí v okolnostiach prípadu o prítomnosti takého porušenia rodičovských práv otca, ktoré dosahuje ústavnú intenzitu. Po uplynutí viac ako dvoch rokov od začatia vykonávacieho konania (18. augusta 2020) totiž nedošlo k naplneniu jeho účelu. Čas zohráva v takomto druhu konania mimoriadnu úlohu, preto súd

má pristupovať k opatreniam promptne, aby nedochádzalo uplynutím času k faktickému odobreniu vzniknutého stavu, keď obnovenie vzťahu medzi dieťaťom a rodičom domáhajúcim sa kontaktu je výrazne sťažené. V dôsledku neefektívneho postupu okresného súdu nedošlo k budovaniu, rozvíjaniu rodičovského vzťahu otca s maloletým synom, preto podľa názoru ústavného súdu došlo k podstatnému sťaženiu výkonu rodičovských práv otca aj do budúcnosti. Takýto faktický stav stavia ústavnú a zákonnú ochranu rodičovstva a rodiny, ako aj práva rodiča skôr do roviny teoretickej ako reálnej a skutočnej.

33. Z tohto dôvodu ústavný súd vyslovil, že v spojení s porušením základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru došlo aj k porušeniu základného práva sťažovateľa na rodičovskú výchovu a starostlivosť zaručeného čl. 41 ods. 1 a 4 ústavy.

IV.

Príkaz konať a primerané finančné zadosťučinenie

34. Aj napriek tomu, že okresný súd vo veci sťažovateľa priebežne koná, po viac ako dvoch rokoch nebol sťažovateľovi umožnený styk zo strany matky. Ústavný súd preto doplnil ochranu aj o uloženie príkazu okresnému súdu vo veci konať (čl. 127 ods. 2 ústavy).

35. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

36. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti žiada o priznanie finančného zadosťučinenia 4 000 eur, ktoré odôvodňuje nečinnosťou a neefektívnou činnosťou postupu okresného súdu, ktorý má rozhodujúci vplyv na to, či sťažovateľ ako otec sa bude podieľať na osobnej starostlivosti a výchove maloletého syna a či sa budú prehĺbovať citové väzby medzi ním a maloletým synom. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04). Pri rozhodovaní o primeranom finančnom zadosťučinení ústavný súd vychádza zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza aj EŠLP, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu. Zohľadňujúc konkrétne okolnosti posudzovanej veci, najmä predmet a charakter posudzovaného konania, povahu a význam dotknutých práv, postup okresného súdu, ako aj svoju doterajšiu judikatúru týkajúcu sa výšky priznávaného finančného zadosťučinenia (II. ÚS 51/2019, II. ÚS 406/2020, III. ÚS 171/2021), ústavný súd považoval priznanie sumy 1 500 eur za primerané finančné zadosťučinenie v súvislosti s § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde.

V.

Trovy konania

37. Ústavný súd priznal sťažovateľovi (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 492,31 eur. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľa ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov [§ 1 ods. 3, § 11 ods. 3, § 13a ods. 1 písm. a) a c), § 16 ods. 3 vyhlášky]. Základná sadzba odmeny

za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2022 je 193,50 eur a hodnota režijného paušálu je 11,63 eur. Sťažovateľovi vznikol nárok na náhradu trov konania za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2022 (prevzatie a príprava zastúpenia a podanie sťažnosti) vrátane 20 % DPH.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 20. decembra 2022

Peter Straka
predseda senátu